

Anthony Summers v spolupráci s Robyn Swanovou

RICHARD NIXON. AROGANCE MOCI.

Praha: Jiří Buchal – BB art, 2003,
638 strán.

Niektoré životopisy nám priblížia dobu a pôsobenie politika v nej omnoho lepšie ako učebnice dejepisu a štatistiky. Takou prácou je aj recenzovaná kniha. Dôkladne rešeršovaná, vždy so snahou o zváženie dôveryhodnosti osobných výpovedí, ale aj písomných a iných dokumentov. Približuje nám názory a činy človeka, ktorý bol americkým prezidentom. Bohužiaľ, kniha potvrdzuje názor skeptikov (alebo realistov), podľa ktorých kto má rád párky a politiku, nikdy by nemal byť prítomný pri tom, keď sa tieto produkty „vyrábajú“. Kniha zreálnuje náš pohľad na „veľké“ politické osobnosti, a tiež poukazuje na miestami problematické fungovanie amerického politického systému (napr. kupovanie si miest veľvyslancov formou sponzorských príspevkov na kampaň, pozri s. 464) a časti tzv. kvalitnej tlače v tom čase (s. 71), a rastúci význam dostatku financií najmä počas (inak čoraz neférovejších) prezidentských, guvernérskych alebo kongresových volieb (najmä strany 64–68; 247–257; 277–278; 328–334; 441–447).

Richard Nixon bol dôležitou osobou a žil v dôležitej dobe. S jeho menom sa spája známa televízna debata s Kennedym, ktorá podľa mnohých názorov ovplyvnila svojou vizuálnou stránkou mnohých potenciálnych voličov. Televízia tak zmenila priebeh prezidentských volieb aj do budúcnosti (s. 248–253). Nixon bol prezidentom vtedy, keď začala aféra, ktorá patrí medzi učebnicové príklady zápasu o slobodu tlače v USA. Išlo o aféru, ktorá dostala meno Pentagon Papers (s. 448–450). Táto aféra ozrejmila aj postupný priebeh zasahovania USA do záležitostí vo

Vietname a v celej tzv. Indočíne. A najmä, s Nixonovým menom sa spája aféra Watergate, ktorá viedla až k Nixonovmu odstúpeniu z funkcie prezidenta USA. Išlo o známe neúspešné vlámanie do centrálnej konkurenčnej Demokratickej strany s cieľom nainštalovať odpočúvacie zariadenia (od strany 440, ale najmä od strany 469).

Kniha nám ukazuje, ako sa charakterové črty politika prejavujú už na začiatku jeho kariéry, a ako (relatívne) absolútna moc koriguje absolútne, v duchu známeho postrehu lorda Actona.

Pre súčasného čitateľa je prekvapením, ako veľa z osobných črt, ale aj z činov Nixona môžeme nájsť napríklad u Vladimíra Mečiara v predchádzajúcom období. Summers zosummarizoval niektoré opakujúce sa črty Nixonovej povahy na stranách 105 a 106. Išlo o klamanie seba i ostatných, notorickú slabosť pre intrigy, pomstychtivosť, nepriateľský vzťah voči absolventom prestížnych amerických univerzít, považovanie seba samého za terč útokov, sklony k záchvatom zúrivosti a obviňovanie ostatných z neúspechov a preháňanie všetkého za medze vlastných možností. Väčšina z týchto charakteristík by sa dala bez problémov aplikovať na osobu Vladimíra Mečiara v polovici 1990-tych rokov. Ako príklady podobnosti aj praktickej politiky možno uviesť Nixonov nepriateľský a pohrdavý vzťah k novinárom (napr. s. 389–390), alebo plán boja proti „vnútorným nepriateľom“ (s. 405). Zdá sa tiež, že k (aspoň dočasnému) úspechu v politike nevedie vždy, ak vôbec, len čestná cesta.

Poučenie z recenzovanej knihy je, že politológovia by možno mali viac zohľadňovať pri svojej práci životopisy politikov napísané poctivými autormi (t.j. dobre rešeršované), ako autobiografie nepoctivých politikov. Kniha nám tiež dokazuje, že Machiavelli mal a má svojich nasledovníkov. Kniha však ukazuje najmä na nebezpečenstvo slepej poslušnosti pri existencii prevažne ústnych pokynov, ktoré umožňovali až ich extrémny výklad (napr.

s. 370). Nixonovi sa stalo nakoniec osudným odpočúvanie nie druhých, ale seba samého. Hoci odpočúval mnohých, nariadil aj prevažne automatické nahrávanie diskusií v Bielom dome v celkovom rozsahu 4000 hodín. Hoci pravdepodobným hlavným motívom tohto „sebaodpočúvania“ bolo získanie presných záznamov pre plánovanú autobiografiu (s. 407),

v konečnom dôsledku sa mu táto mánia odpočúvať a posadnutosť sebou samým stala osudnou. Pritom, podľa právneho zástupcu prezidenta Nixona: „Měli jsme štěstí, že to byla aféra Watergate, protože, jak se věci vyvíjely, kdyby to nebyla ona, bylo by to něco mnohem horšího“ (s. 462).

*Andrej Školkaý, Fakulta masmediální komunikace
Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnavě*